

Vilka kommer in på juristutbildningen och hur klarar man studierna?

ALLAN SVENSSON

Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet

BO NIELSEN

Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet

Sammanfattning: *I undersökningen ingår drygt 4 000 individer som påbörjat studier i juridik mellan 1993 och 2001. Huvudsyftet är att klarlägga om det finns några skillnader i studieframgång mellan dem som antagits utifrån gymnasiebetyg respektive resultat på högskoleprov. Undersökningen visar att de som antagits i betygsurvalet i allmänhet lyckas bättre med sina juridikstudier än de som antagits i provurvalet. Skillnaderna är inte särskilt stora men mycket konsekventa; studieavbrotten är färre, poängproduktionen högre och examen avläggs oftare inom fem år. Resultaten gäller för såväl kvinnor som män och för studerande från samtliga socialgrupper. Det finns dock ett undantag; bland de förhållandevis få som startar sina studier vid 25 års ålder eller senare (sk vuxenstuderande), tenderar de som antagits i provurvalet att klara sig bättre. Utfallet är intressant inte minst med tanke på att högskoleprovet fram till i början av 1990-talet enbart gällde för dem som uppnått 25 år.*

Antalet utbildningsplatser vid universitet och högskolor har ökat mycket kraftigt under de senaste decennierna, men trots detta blir långtifrån alla som söker antagna. Detta har gett upphov till en intensiv och långvarig utbildningspolitisk diskussion, där framförallt följande frågor stått i centrum för debatten:

Hur effektivt är antagningssystemet – vilken prognosförmåga har de urvalsinstrument som används?

Hur rättvist är systemet – i vilken utsträckning kommer till exempel studiebegåvade ungdomar från arbetarklassen in på de mest eftersökta utbildningarna?

Frågorna har behandlats i ett flertal statliga utredningar (SOU 1985, 1995, 2000, 2004). De har också varit föremål för ett stort forskningsintresse (Henrysson, Krisström & Lexelius 1985; Erikson & Jonsson 1993; Henriksson & Wolming 1998; Brandell & Kim 2000; Svensson, Gustafsson & Reuterberg 2001; Svensson 2004). Trots alla utredningar och forskningsrapporter saknas dock fortfarande uttömmande svar på de båda huvudfrågorna och speciellt gäller detta urvalsinstrumentens prognosvärde för olika högskoleutbildningar. I föreliggande undersökning har vi därför valt att ytterligare behandla de båda frågorna, såtillvida att vi ingående studerar en högskoleutbildning som är mycket populär och där endast en mindre del av de sökande kommer in, nämligen juristutbildningen. Vi vill försöka få svar på:

Vilka är det som får tillträde till juridikstudierna? Hur fördelar sig de sökande på män och kvinnor? Vad har de för social bakgrund? Hur stor andel har utländsk härkomst?

Hur klarar de antagna studierna? Finns det några skillnader mellan personer med olika bakgrund?

Finns det några skillnader i studieframgång mellan dem som antagits utifrån gymnasiebetyg respektive resultat på högskoleprovet?

Frågorna specificeras närmare i samband med presentationen av undersökningens syfte.

JURISTUTBILDNINGEN

Juristutbildningen omfattar 180 poäng (4,5 års heltidsstudier) och leder till en yrkesexamen, juris kandidatexamen. Utbildningen ges vid universiteten i Uppsala, Lund, Stockholm, Göteborg och Umeå. Utbildningen är en bred utbildning som förbereder för yrken som domare, advokat, åklagare, kronofogde samt olika befattningar inom kommunal och statlig förvaltning. Jurister arbetar också i företag, försäkringsbolag, banker och olika organisationer.

På de flesta utbildningsorterna är ungefär 140 poäng obligatoriska och 40 poäng valfria i form av specialkurser och examensarbete. Enligt högskoleförordningen (SFS 1993:100 Bilaga 2) är målen för utbildningen:

För att erhålla juris kandidatexamen skall studenten ha:

förvärvat sådana teoretiska kunskaper och färdigheter främst inom civilrätt, processrätt, straffrätt, statsrätt, förvaltningsrätt, finansrätt, och internationell rätt som behövs för att kunna komma ifråga för anställning som domare och verksamhet som advokat,

förvärvat kännedom om sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar kvinnors och mäns livsbetingelser,

förvärvat kunskaper om hur fysiskt och psykiskt våld påverkar kvinnor och män,

fått insikt i sådana ämnesområden, t ex rättshistoria, allmän rättslära och ekonomi, som kan vara av särskild betydelse för tillämpningen av de juridiska kunskaperna.

Som framgår av målbeskrivningen ska utbildningen i första hand ge kunskaper och färdigheter för verksamhet som domare eller advokat. Denna målbeskrivning har i hög grad låst fast inriktningen av utbildningen mot de traditionella domar- och advokatkarriärerna och gjort den mindre anpassad för den förändring av juristernas arbetsmarknad som skett under det senaste decenniet. Under slutet av 1990-talet arbetade cirka 40 procent av alla med juris kandidatexamen med arbetsuppgifter utanför det strikt juridiska området (Högskoleverket 2000). En orsak härtill är att endast en tredjedel av de studerande, de med de bästa betygen, får möjlighet till notarietjänstgöring, en förutsättning för att komma ifråga för anställning som domare, åklagare och kronofogde. Att endast en mindre andel av de studerande kan erhålla notarietjänstgöring leder i sin tur till en pressad studiesituation med risker för psykisk och fysisk ohälsa, betygshets, förlängda studietider samt att många avbryter sina studier.

År 2000 gjordes en utvärdering av juristutbildningen vid de fem lärosätena (Högskoleverket 2000). Utifrån de resultat som då framkom föreslogs bland annat:

att målbeskrivningen för juris kandidatexamen i examensordningen ändras, så att utbildningen ges en vidare inriktning än anställning som domare och verksamhet som advokat;

att regeringen tar initiativ till en översyn av antagningen till notarietjänstgöringen, med syfte att undanröja dess negativa inverkan på juristutbildningen.

Vidare förordades:

att berörda lärosäten intensifierar sina ansträngningar att klarlägga skälen till den låga genomströmningen i utbildningen och vidtar åtgärder för att förbättra den;

att lärosätena i ökad utsträckning genomför undersökningar om vilka anställningar och vilka slags arbeten studenterna får.

Behörighet och urval

För att få tillträde till juristutbildningen krävs, utöver grundläggande behörighet, Kurs B i svenska samt Kurs A i samhällskunskap och Kurs A i historia eller motsvarande kunskaper.

Juristutbildningen tillhör de högskoleutbildningar som har avsevärt fler sökande än platser, varför ett urval måste göras bland de sökande. Närmare 60 procent av platserna tillsätts på grundval av gymnasiebetyget och cirka 35 procent utifrån resultat på högskoleprovet. En mindre andel av platserna fördelas bland dem med övriga meriter.

Antagningen sker centralt och görs i två steg. Efter den första antagningsomgången ska de antagna bekräfta att de är intresserade av att kvarstå som

sökande. Därefter görs en andra antagning. Om man sedan vid undervisningens start finner att alla utbildningsplatser inte besatts vidtar en lokal reservantagning.

Eftersom majoriteten av alla sökande genomgått gymnasieskola och dessutom deltagit i högskoleprovet, innebär det att flertalet återfinns i såväl betygs- som provurvalet. De rangordnas således både efter sina betyg och efter poängen på högskoleprovet. Vilken grupp man eventuellt blir antagen i, beror på var man har det högsta värdet i förhållande till de medsökande. Antagning till utbildningen sker såväl höst- som vårtermin. Flertalet av platserna eller mer än tre fjärdedelar tillsätts dock under höstterminen och då ligger också lägsta antagningspoäng något högre.

För att ge en bild av söktrycket till juristutbildningen under senare år, redovisas i Tabell 1 antalet sökande respektive antagna till juristutbildningen under höstterminerna från 1993 till 2001. Uppgifterna är sammanställda med hjälp av den antagningsstatistik som årligen publiceras av Verket för högskoleservice (VHS). Som framgår minskar såväl antalet förstahandsökande som antalet antagna under denna period. En orsak härtill kan vara att arbetsmarknadsläget för nytexaminerade jurister under senare år varit mycket kärvt. Tilläggas kan dock att antalet lediga tjänster torde öka under den närmaste femårsperioden på grund av stora pensionsavgångar.

Tabell 1. Antalet sökande respektive antagna till juristutbildningen ht 1993 till ht 2001.

<i>Antagna höst- terminen</i>	<i>Behöriga 1:a hands sökande</i>	<i>Antagna i betygs- urvalet</i>	<i>Antagna i prov- urvalet</i>	<i>Övriga antagna</i>	<i>Totala antalet antagna</i>	<i>Sökandel/ antagna</i>
1993	5 425	628	414	59	1 101	4.93
1994	5 044	638	415	44	1 097	4.60
1995	4 097	458	296	55	809	5.06
1996	3 421	472	305	39	816	4.19
1997	3 710	448	300	72	820	4.52
1998	3 567	464	303	53	820	4.35
1999	3 335	444	289	42	775	4.30
2000	2 820	441	281	38	760	3.71
2001	3 109	503	332	40	875	3.55
Totalt	34 528	4 496	2 935	442	7 873	4.39

UNDERSÖKNINGENS MATERIAL, UPPLÄGGNING OCH SYFTE

Undersökningsmaterial

Undersökningsmaterialet är hämtat från VALUTA-projektet. Det övergripande syftet med detta projekt är att belysa olika aspekter av systemet för antagning till högre utbildning. I projektet ingår samtliga svenskar födda mellan åren 1972 och 1984, närmare 1,4 miljoner individer. För dessa individer har uppgifter sammanställts från ett stort antal centrala register. Efter sammanställningen, som gjorts av Statistiska centralbyrån, har varje individ åsatts ett unikt löpnummer, varefter materialet avidentifierats. För ytterligare information om Valutaprojektet hänvisas till Gustafsson (2000).

I denna undersökning står antagningen till juristutbildningen i centrum för intresset. Som tidigare nämnts är det endast ett mindre antal som antas till denna vid vårterminens start. Vi har därför valt att endast inkludera dem som antagits under höstterminen, närmare bestämt de som antogs hösten 1993 till hösten 2001.

På grund av Valutamaterialets sammansättning stiger åldern då studierna påbörjades med ett år för varje antagningsomgång. Bland dem som antogs 1993 är de äldsta som ingår födda 1972 och således 21 år, medan den övre åldersgränsen ökar till 29 år bland dem som antogs hösten 2001 (Tabell 2). Som framgår minskar samtidigt uppföljningsperiodens längd med ett år för varje antagningsomgång. Detta beror på att de senast tillgängliga uppgifterna är från läsåret 2001/02. De som antogs hösten 1993 har således kunnat följas i nio år, medan de senast antagna endast i ett år.

Tabell 2. Uppgifter om undersökningsmaterialets sammansättning.

<i>Studiestart höstterminen</i>	<i>Högsta ålder vid studiestarten</i>	<i>Uppföljnings- periodens längd</i>
1993	21 år	9 studieår
1994	22 år	8 studieår
1995	23 år	7 studieår
1996	24 år	6 studieår
1997	25 år	5 studieår
1998	26 år	4 studieår
1999	27 år	3 studieår
2000	28 år	2 studieår
2001	29 år	1 studieår

Enligt VHS:s statistik har sammanlagt 7 873 antagits till juristutbildningen vid höstantagningarna åren 1993 till 2001 (se Tabell 1). I Valutaprojektet

återfinns dock endast 6 223 eller cirka 20 procent färre. Främst beror detta på att äldre studerande är underrepresenterade och speciellt gäller detta dem som antagits vid undersökningsperiodens början. Det är dock inte alla som antas till juristutbildningen som påbörjar studierna, det vill säga registrerar sig. Totalt är det 1 623, eller cirka 25 procent, av de 6 223 som ingår i Valutamaterialet och som antagits mellan 1993 och 2000 som saknar registreringsuppgifter. Vid en kontroll visade det sig att 70 procent av dessa påbörjat andra högskolestudier, förhållandevis många fanns vid civilingenjörs- eller läkarutbildningen.

De som antagits till juristutbildningen i den centrala antagningen (Urvalsomgång 1 och 2) men som ej registrerar sig vid terminens början ersätts med reserver vid den lokala antagningen. Om dessa lokalt antagna fått sin plats via gymnasiebetyg eller högskoleprovsresultat finns det tyvärr ingen uppgift om i Valutamaterialet. I Tabell 3 redovisas antalet studerande som är antagna i Urvalsomgång 1 och Urvalsomgång 2 och som påbörjat juristutbildningen höstterminen 1993 till höstterminen 2001. Sammanlagt rör det sig om 4 600 individer. Det är dessa individer som de kommande analyserna baseras på.

Tabell 3. Antalet registrerade uppdelade efter första registreringstermin och urvalsgrupp.

<i>1:a reg ht</i>	<i>Betyg</i>	<i>Prov</i>	<i>Totalt</i>
1993	392	106	498
1994	357	127	484
1995	354	127	481
1996	354	176	530
1997	348	157	505
1998	339	155	494
1999	305	175	480
2000	325	184	509
2001	395	224	619
Samtliga	3 169	1 431	4 600

Uppläggnig och syfte

Syftet med undersökningen är att med Valutamaterialet som bas jämföra studerande inom juristutbildningen som 1993 till 2001 antagits utifrån gymnasiebetyg respektive resultat på högskoleprovet. Grupperna kommer att jämföras med avseende på bakgrund, prestationer innan högskolestarten samt framgång i högskolestudierna. De bakgrundsuppgifter som kommer att utnyttjas är kön, nationellt ursprung samt socialgrupp. Som prestationsmått

används betygen från grund- och gymnasieskolan samt resultat på högskoleprovet.

Som ett kriterium på studieframgång har valts antalet poäng som avlagts under det första studieåret. En fördel med detta kriterium är att det finns tillgängligt för alla undersökningsdeltagarna. Möjligheter finns således att granska om det skett några förändringar i studieresultaten från läsåret 1993/94 till 2000/01.

En nackdel med att endast granska poängantalet under det första studieåret är, att det inte säger något om den fortsatta studieframgången. Är goda resultat under det första året en garanti för att man klarar av hela utbildningen? Det första kriteriet kommer därför att kompletteras med poängproduktionen under det andra, tredje, fjärde och femte studieåret, det vill säga hela den tidsrymd som täcker normalstudietiden fram till examen. På grund av brist på data är detta andra kriterium endast möjligt att bruka för de fem äldsta årskurserna, de som påbörjade studierna hösten 1993 till hösten 1997. För dessa fem årskurser kommer ytterligare två kriterier att användas, ett negativt och ett positivt, nämligen andelen studieavbrott och andelen avlagda examina, vilka båda måste anses vara relevanta i detta sammanhang.

RESULTATREDOVISNING

Kön, nationell och social bakgrund

Det är betydligt fler kvinnor än män som påbörjat studier i juridik under den period som undersökningen gäller. Av samtliga studerande utgör kvinnorna cirka 60 procent. Av Tabell 4 kan man utläsa att den skeva könsfördelningen uppstår genom att avsevärt fler kvinnor antas i betygsurvalet, det urval varifrån de flesta studerande väljs. I det betydligt mindre provurvalet utgör de däremot en minoritet. Tilläggas kan emellertid att andelen kvinnor som antas via högskoleprovet ökat från knappt 30 till drygt 40 procent under perioden, medan den andel som antagits i betygsurvalet varit relativt konstant. Det är således den stigande andelen provantagna som gör att den totala andelen kvinnor stiger från mitten av 1990-talet till början av 2000-talet.

Tabell 4. Andelen kvinnor resp. andelen med utländsk bakgrund.

<i>Procent</i>	<i>Betyg</i>	<i>Prov</i>	<i>Samtliga</i>
Kvinnor	69	37	59
Utländsk bakgrund	8	4	7

Andelen med utländsk bakgrund, det vill säga personer födda utomlands eller födda i Sverige men med båda föräldrarna födda i ett annat land, uppgår till åtta procent i betygsurvalet och fyra procent i provurvalet (Tabell 4). Bland samtliga personer i motsvarande ålder utgör de med utländsk bakgrund cirka

tio procent (Reuterberg & Hansen 2001), vilket tyder på att de är något under-representerade vid juristutbildningen. Påpekas bör dock att andelarna ökat under perioden. 1993 utgjorde de med utländsk bakgrund 7 procent i betygsurvalet och 4 procent i provurvalet. 2001 hade andelen ökat till 11 respektive 6 procent.

För att indela de studerande efter social bakgrund har följande gruppering gjorts:

- Högre tjänstemän och företagare med akademisk utbildning
- Övriga tjänstemän och företagare
- Arbetare
- Uppgift saknas

Indelningen baserar sig på föräldrarnas yrke. Vid kategoriseringen av de studerande har man utgått från den förälder som har den högsta socialgrupps-tillhörigheten.

Cirka 50 procent av dem som påbörjat juristutbildningen kommer från Socialgrupp I och knappt 10 procent från Socialgrupp III (Tabell 5). Bland samtliga ungdomar i motsvarande åldersgrupper är talen cirka 20 respektive 30 procent. I populationen är således Socialgrupp I betydligt mindre än Socialgrupp III. Bland dem som satsat på en juristutbildning är Socialgrupp I däremot fem gånger större. Den sociala snedrekryteringen är följaktligen mycket stark och härvidlag finns det inga större skillnader mellan de båda urvalsgrupperna. Det bör dock påpekas, att mellan 1993 och 2001 har den sociala snedrekryteringen mildrats, såtillvida att andelen ungdomar från Socialgrupp I reducerats med mellan 5 och 10 procentenheter i både i betygs- och provurvalet, medan andelen från Socialgrupp II och i någon mån från Socialgrupp III har ökat.

Tabell 5. Socialgruppsfördelningen i de båda urvalsgrupperna. Procent.

<i>Socialgrupp</i>	<i>Betyg</i>	<i>Prov</i>	<i>Samtliga</i>
I	51	50	51
II	37	41	38
III	10	8	9
0	3	1	2
Totalt	100	100	100

Betyg från grund- och gymnasieskolan samt resultat på högskoleprovet

I Tabell 6 anges betygen från grundskola och gymnasieskola samt poängen från högskoleproven för de två urvalsgrupperna. Vårterminen 1997 lämnade de första eleverna den nya gymnasieskolan och från och med hösten detta år

används de nya betygen parallellt med de äldre som urvalsinstrument till högskolan. Högsta möjliga betygspoäng i det äldre skolsystemet är 5.0 och i det nya 20.0. Den maximala poängen på högskoleprovet uppgår till 2.0.

Om vi jämför betygs- och provgrupperna, finner vi att den förra hade högre medelbetyg i grundskolan. Differensen är dock ganska måttlig, vilket man inte kan påstå om skillnaden i gymnasiebetyg. Betygsgruppens medeltal ligger här högt över provgruppens och detta gäller oavsett om man gått i den äldre eller nyare gymnasieskolan. Man kan således konstatera att de som antagits i betygsurvalet hade bättre skolkunskaper redan i grundskolan, men att de ökar sitt försprång avsevärt under tiden i gymnasieskolan.

Vad gäller högskoleprovsresultat går differenserna åt motsatt håll. Ser man till resultatet på det första provet ligger nu provgruppen nästan en spridningsenhet högre och differensen blir än större, om man jämför resultaten från det prov där man fått högst poäng. Man får dock komma ihåg att alla i betygsgruppen inte deltagit i högskoleprovet. De med mycket goda betyg har inte haft någon anledning att göra detta och om de hade gjort det hade troligen medeltalet stigit för betygsgruppen, eftersom det finns en positiv korrelation mellan de båda variablerna. Vidare har provgruppen deltagit vid fler tillfällen. Eftersom resultaten på högskoleprovet tenderar att stiga med antalet genomförda prov, torde detta vara anledningen till att differensen mellan grupperna blir större, om man ser till det bästa resultatet.

Tabell 6. Medeltal och standardavvikelser i betyg och högskoleprov för samtliga i de två urvalsgrupperna.

	<i>Betyg</i>		<i>Prov</i>	
	<i>M</i>	<i>sd</i>	<i>M</i>	<i>sd</i>
Grundsk bet	4.29	0.46	4.04	0.48
Äldre gymn bet	4.47	0.39	3.71	0.58
Nya gymn bet	18.05	0.99	15.21	2.04
Första HP	1.10	0.38	1.41	0.31
Bästa HP	1.22	0.39	1.72	0.18
Antal gjorda HP	1.93	1.11	3.50	1.80

Studieresultat efter det första läsåret

Tabell 7. Genomsnittlig poängproduktion under första läsåret för dem som startat studierna mellan 1993 och 2001.

Start år	<i>Betygsantagna</i>		<i>Provantagna</i>		<i>Medeltals- differens</i>
	<i>M</i>	<i>sd</i>	<i>M</i>	<i>sd</i>	
1993	32.76	12.13	33.70	11.17	- 0.94
1994	32.29	11.78	30.32	12.72	1.96
1995	34.21	10.79	31.72	11.92	2.50
1996	34.08	10.83	33.47	12.05	0.60
1997	33.31	11.04	32.35	11.27	0.96
1998	33.34	12.31	32.32	11.57	1.01
1999	32.48	12.56	31.82	13.60	0.66
2000	32.90	12.36	30.66	13.31	2.24
2001	33.38	11.75	30.39	13.43	2.99
Samtliga	33.20	11.73	31.76	12.52	1.44

Av Tabell 7 framgår antalet poäng som de studerande presterat. En första iakttagelse är att medeltalen genomgående ligger klart under de 40 poäng som är den officiella normen. Att många har svårt att följa den stipulerade studietakten är ett välkänt faktum och gäller för ett stort antal av högskolans utbildningar.

Av Tabell 7 kan man också utläsa att i åtta av de nio årskullarna ligger den genomsnittliga poängproduktionen högre för dem som antagits i betygsurvalet än bland dem som antagits i provurvalet. Om man summerar över samtliga år rör det sig om en genomsnittlig skillnad på cirka 1.5 poäng. Man kan också observera att betygsgruppen är något mer homogen, såtillvida att standardavvikelserna i poängproduktion är lägre.

Hur män och kvinnor respektive ungdomar med olika social och etnisk bakgrund lyckats under det första studieåret framgår av Tabell 8. Skillnaderna mellan de betygs- och provantagna är ganska små inom samtliga undergrupper, men tendensen är klar; med endast ett undantag har de betygsantagna presterat bättre.

Vidare kan man notera att såväl köns- som socialgruppsdifferenserna är förhållandevis blygsamma både för dem som antagits i betygs- och provurvalet. Däremot har de med utländsk bakgrund lyckats något sämre, speciellt de som antagits i provgruppen. Här får man dock hålla i minnet, att det endast är

ett fåtal (60 personer) med utländsk bakgrund som antagits i provurvalet under de nio år som undersökningen gäller.

Tabell 8. Poängproduktionen under första läsåret för olika urvalsgrupper. Värden baserade på dem som registrerats 1993 till 2001.

	<i>Betygsantagna</i>		<i>Provantagna</i>	
	<i>M</i>	<i>sd</i>	<i>M</i>	<i>sd</i>
Kvinnor	33.58	11.45	32.23	12.10
Män	32.34	12.32	31.49	12.75
Soc gr I	33.84	11.12	31.81	12.67
Soc gr II	33.35	11.80	31.66	12.21
Soc gr III	29.81	13.85	32.49	12.84
Svensk bakgrund	33.46	11.61	32.03	12.34
Utländsk bakgrund	30.34	12.71	25.60	14.91
Samtliga	33.20	11.73	31.76	12.52

Resultat under den fortsatta studiegången

Av de data som hittills redovisats har framgått, att de som antagits utifrån sina gymnasiebetyg lyckats något bättre under det första studieåret. Vad händer sedan? Producerar de betygsantagna även fler poäng under de följande studieåren? Avlägger de examen i högre utsträckning? För att svara på dessa frågor ska vi granska de antagningsomgångar som kunnat följas minst fem studieår, det vill säga de som påbörjade sina studier hösten 93, 94, 95, 96 och 97.

Vi börjar med att granska registreringarna. I Tabell 9 anges andelen som registrerat sig från det första till det femte studieåret. De värden som presenteras utgörs av medeltal baserade på de fem antagningsomgångarna. Eftersom vi i undersökningen tagit med alla som registrerat sig första studieåret blir procentandelen 100 för detta år i både betygs- och provurvalet. Sedan sjunker andelarna successivt och när vi kommer fram till det femte studieåret återstår det endast cirka två tredjedelar av dem som påbörjade

utbildningen. Man kan också notera att de som antagits i provgruppen tenderar att fortsätta studierna i något mindre utsträckning.

Tabell 9. Genomsnittlig registreringsgrad under studieår ett till fem bland dem som antagits i betygs- respektive provurvalet. Antagna 1993 till 1997.

<i>Studieår</i>	<i>Registreringsgrad</i>		
	<i>Betyg</i>	<i>Prov</i>	<i>Differens</i>
Första	100	100	0
Andra	84	84	0
Tredje	77	75	2
Fjärde	69	67	2
Femte	68	65	3

Vi går vidare med att redovisa poängproduktionen under den fortsatta studiekarriären (Tabell 10). Skillnaderna mellan de båda urvalsgrupperna är inte särskilt stora, men det finns en genomgående tendens, de som antagits i betygsurvalet ligger något högre under alla fem åren. Detta gör att den genomsnittliga differensen uppgår till sex poäng, om man ser till hela studietiden.

Tabell 10. Genomsnittlig poängproduktion under studieår ett till fem bland dem som antagits i betygs- respektive provurvalet åren 1993 till 1997.

<i>Studieår</i>	<i>Genomsnittlig poängproduktion</i>		
	<i>Betyg</i>	<i>Prov</i>	<i>Differens</i>
Första	33.31	32.35	0.96
Andra	34.45	32.62	1.83
Tredje	31.94	31.45	0.49
Fjärde	27.65	26.88	0.77
Femte	27.72	25.77	1.95
Summa	155.07	149.07	6.00

Även efter det att materialet indelats efter kön respektive social bakgrund står sig det funna resultatet, låt vara att trenden är något starkare bland kvinnor än bland män (Tabell 11) och något mer framträdande i Socialgrupp I än i övriga grupper (Tabell 12). Av Tabell 11 och Tabell 12 framgår också att såväl köns- som socialgruppsdifferenserna är mycket måttliga. Vid en noggrannare granskning av tabellerna kan man dock notera att kvinnor samt studerande från lägre socialgrupper tenderar att prestera något bättre.

Tabell 11. Genomsnittlig poängproduktion de fem första läsåren för dem som påbörjat studierna 1993 till 1997. Materialet uppdelat efter kön och antagningsgrund.

<i>Studieår</i>	<i>Kvinnor</i>			<i>Män</i>		
	<i>Betyg</i>	<i>Prov</i>	<i>Differens</i>	<i>Betyg</i>	<i>Prov</i>	<i>Differens</i>
Första	33.80	32.25	1.55	32.23	32.40	- 0.17
Andra	35.26	33.43	1.83	32.61	32.23	0.38
Tredje	32.04	31.96	0.08	31.70	31.20	0.50
Fjärde	27.33	27.78	- 0.45	28.40	26.45	1.95
Femte	28.16	24.35	3.81	26.71	26.45	0.26
Summa	156.59	149.77	6.82	151.65	148.73	2.92

Tabell 12. Genomsnittlig poängproduktion de fem första läsåren för dem som påbörjat studierna 1993 till 1997. Materialet uppdelat efter socialgrupp och antagningsgrund.

<i>Studieår</i>	<i>Socialgrupp I</i>			<i>Socialgrupp II och III</i>		
	<i>Betyg</i>	<i>Prov</i>	<i>Differens</i>	<i>Betyg</i>	<i>Prov</i>	<i>Differens</i>
Första	33.83	31.98	1.85	32.78	32.96	- 0.18
Andra	34.31	33.00	1.31	34.57	32.19	2.38
Tredje	31.16	31.47	- 0.31	33.02	31.72	1.30
Fjärde	27.23	25.22	2.01	28.01	28.94	- 0.93
Femte	27.63	25.83	1.80	27.97	25.70	2.27
Summa	154.16	147.50	6.66	156.35	151.51	4.84

Vi ska så redovisa hur stor andel inom vardera urvalsgruppen som nått fram till en juris kandidatexamen efter fem studieår. Med tanke på att den genomsnittliga poängproduktionen är något högre bland de betygsantagna kan man förvänta sig att examensfrekvensen är högre inom denna grupp. Så är också fallet, det skiljer cirka tio procentenheter till betygsgruppens förmån (Tabell 13). Detta gäller såväl totalt som efter indelning i kön resp. social bakgrund. I Tabell 13 anges vidare hur stor andel som uppnått 180 poäng, men som av någon anledning ej tagit ut sin examen. Som synes är det ytterst få bland såväl de betygs- som de provantagna, i båda fallen rör det sig om ett par procent.

Tabell 13. Andelen som avlagt examen eller uppnått 180 poäng fem år efter studiestarten bland dem som registrerats första gången 1993 till 1997. Jämförelser mellan betygs- och provantagna. Procent.

	<i>Betygsantagna</i>					<i>Provantagna</i>				
	<i>Kön</i>		<i>Socialgrupp</i>		<i>Tot</i>	<i>Kön</i>		<i>Socialgrupp</i>		<i>Tot</i>
	<i>Kv</i>	<i>Män</i>	<i>I</i>	<i>II+III</i>		<i>Kv</i>	<i>Män</i>	<i>I</i>	<i>II+III</i>	
Examen	49	43	47	48	47	36	36	36	37	36
180 poäng	2	2	2	2	2	2	2	1	4	2

Sammanfattningsvis kan man konstatera, att de som antagits i betygsurvalet lyckas bättre med sina juridikstudier än de som antagits i provurvalet. Skillnaderna är inte särskilt stora men mycket konsekventa, poängproduktionen är högre såväl efter det första studieåret som under de följande och examen avläggs oftare inom fem år. Resultaten gäller för såväl kvinnor som män och för studerande från samtliga socialgrupper.

DISKUSSION

Generaliserbarhet

En central fråga i all forskning är hur allmängiltiga resultaten är, det vill säga i vilken utsträckning resultaten kan generaliseras från undersökningsgruppen och undersökningssituationen. Vi anser det därför berättigat att inleda detta kapitel med en diskussion om våra resultat ur denna aspekt. I undersökningen ingår strängt taget samtliga som är födda 1972 eller senare, vilka antagits centralt till juristutbildningen och som påbörjat studierna höstterminen 1993 till 2001. Det rör sig således om en populationsundersökning, varför det inte är meningsfullt att göra signifikanstestningar – det finns ingen population att generalisera till. Man kan också uttrycka det så, att de resultat som framkommit är reella och ej uppkommit genom urvalsfel. Så långt är allt väl,

men det måste framhållas att den aktuella populationen har avsevärda begränsningar, vilka kan hota resultatens generaliserbarhet. Dessa begränsningar är av fyra olika slag:

1. Observationsperioden är begränsad och gäller endast de som påbörjat studier från 1993 till 2001.
2. I undersökningen ingår enbart de som antagits i den centrala antagningen.
3. Endast de som startat studierna under hösten är inkluderade.
4. På grund av Valutamaterialets sammansättning är äldre studerande underrepresenterade.

Hur påverkar dessa begränsningar resultatbilden? Låt oss börja med den första punkten. I strikt mening gäller resultaten endast för dem som startat studierna mellan 1993 och 2001, men i vilken utsträckning är de giltiga även för dem som påbörjar studierna senare? Vår uppfattning är att de har relevans åtminstone i fråga om undersökningens huvudresultat; att de som antagits utifrån sina gymnasiebetyg klarar sig något bättre än de som fått tillträde med hjälp av högskoleprovet. Denna slutsats grundas på det faktum att resultaten visar god stabilitet under de nio år som observationsperioden omspannar, varför man med stor tillförsikt borde kunna extrapolera dem. Givetvis förutsätter detta att det inte sker några mer dramatiska ingrepp i urvalsproceduren eller studieuppläggningsen.

Vad betyder de restriktioner som nämns i punkt 2 och punkt 3 ovan? Om de lokalt antagna (reserverna) respektive de som påbörjat sin utbildning under vårterminerna inkluderats, kunde det ha medfört att den genomsnittliga poängproduktionen blivit lägre. För detta talar, att de som ingår i dessa båda kategorier oftast uppvisar något lägre betyg från gymnasieskolan och svagare resultat på högskoleprovet. Däremot finns det ingenting som talar för, att den funna differensen i poängproduktion mellan de betygs- och provantagna skulle påverkas i nämnvärd utsträckning.

Till sist; vad innebär det att de äldre, de som påbörjat studierna i 25-årsåldern eller senare, är underrepresenterade? Om denna grupp ingått i rätt proportion hade troligen studieresultaten blivit något svagare. Denna uppfattning grundas på tidigare forskning, som visat att de som påbörjar en högskoleutbildning i högre ålder presterar något lägre resultat i högskolan, bland annat beroende på att de har en mer komplicerad studiesituation (se t ex Henrysson, Kriström & Lexelius 1985 s 10; SCB 2003a s 15).

I vad mån betyg eller högskoleprovsresultat bäst predicerar studieframgången för äldre i högskolan finns det däremot ingen tidigare forskning att hänvisa till. För att utröna hur det förhåller sig bland de juridikstuderande i detta avseende, valde vi därför ut de som påbörjat sina studier vid 25 års ålder eller senare. Totalt rör det sig om 267 studerande, som startade mellan 1997 och 2001. Dessa utgör cirka fem procent av samtliga som ingår i undersökningen och hur de lyckats efter ett års studier jämfört med samtliga undersökningsdeltagare framgår av Tabell 14.

Som väntat är poängproduktionen något lägre bland de äldre. Det mest påfallande i Tabell 14 är dock att differenserna mellan betygs- och provantagna går i olika riktning. Bland de äldre har de som antagits i provurvalet

avlagt fler poäng än de som antagits i betygsurvalet. En orsak här till kan vara, att dessa troligen tagit högskoleprovet strax innan utbildningen påbörjades, medan gymnasiebetyget erhållits åtskilliga år tidigare – och ju längre tid som förflyter mellan prognos- och kriteriemätningen desto svagare tenderar prediktionsförmågan att bli. Hur som helst; utfallet är intressant, inte minst med tanke på att högskoleprovet fram till i början av 90-talet enbart gällde för dem som uppnått 25 år.

Tabell 14. Genomsnittlig poängproduktion efter ett års studier bland samtliga resp. de studerande som påbörjat utbildningen vid 25 års ålder eller senare.

<i>Studerande</i>	<i>Betygsantagna</i>		<i>Provantagna</i>	
	<i>Antal</i>	<i>Medeltal</i>	<i>Antal</i>	<i>Medeltal</i>
Samtliga	3 169	33.20	1 431	31.76
Äldre	92	25.45	175	29.15

Vilken betydelse har då dessa nya data för undersökningens huvudresultat, att de betygsantagna presterar bättre än de provantagna i sina juridikstudier? Hade denna slutsats blivit en annan, om de äldre inte varit underrepresenterade? Troligen inte, ty även om samtliga äldre som påbörjat studierna från 1993 till 2001 inkluderats, hade deras antal varit relativt litet och endast marginellt påverkat totalresultatet. Medianåldern för samtliga nybörjare vid juristprogrammet är nämligen så låg som 21 år (SCB 2003b s 13).

Sammanfattningsvis finns det mycket som tyder på, att om fler äldre studerande, de lokalt antagna och de som påbörjat studierna under våren medtagits, hade de genomsnittliga studieprestationerna blivit lägre än de som redovisas i undersökningen. Samtidigt vill vi dock påstå att skillnaderna i studiekapacitet mellan dem som tillhör dessa kategorier och undersökningsdeltagarna är så pass måttliga, att minskningen i poängproduktion blivit ganska marginell. Med största sannolikhet hade även differenserna till de betygsantagnas fördel i fråga om högre poängproduktion kvarstått för den stora majoriteten. Däremot måste det slås fast att betygets högre prognosvärde för studieframgången inte gäller för den lilla grupp som påbörjar studierna vid 25 år eller senare.

Studieresultat för olika grupper

Juristutbildningen var tidigare starkt dominerad av män. Kvinnorna utgjorde endast en femtedel av dem som började studera till juris kandidatexamen i slutet av 1960-talet (SCB 1975 s 160). Sedan dess har emellertid andelen kvinnor ökat dramatiskt för att bland dem som började läsåret 2001/02 utgöra 62

procent (SCB 2003b s 3). I vårt material, som består av dem som började mellan 1993 och 2001, är andelen något lägre eller 59 procent.

Att mera ingående klarlägga orsakerna till och konsekvenserna av denna utveckling ligger utanför ramen för denna undersökning. Här har vi endast kunnat konstatera att en bidragande orsak är, att kvinnorna under senare år avsevärt ökat sin andel bland dem som antagits i provurvalet, vilket tyder på att de nått allt bättre resultat på högskoleprovet.

Hur framgångsrika har kvinnorna varit i sina studier? Vilka skillnader finns det mellan kvinnor och män? Som vi tidigare kortfattat nämnt är dessa skillnader relativt måttliga, men för att ge en mer nyanserad bild av könsdifferenserna har vi gjort en omarbetning av Tabell 11, så att dessa differenser framträder tydligare. Den nya uppställningen visas i Tabell 15.

Tabell 15. Genomsnittlig poängproduktion de fem första läsåren för dem som påbörjat studierna 1993 till 1997. Materialet uppdelat efter antagningsgrund och kön.

<i>Studieår</i>	<i>Betygsantagna</i>			<i>Provantagna</i>		
	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>	<i>Differens</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>	<i>Differens</i>
Första	33.80	32.23	1.57	32.25	32.40	- 0.15
Andra	35.26	32.61	2.65	33.43	32.23	1.20
Tredje	32.04	31.70	0.34	31.96	31.20	0.76
Fjärde	27.33	28.40	- 1.07	27.78	26.45	1.33
Femte	28.16	26.71	1.45	24.35	26.45	- 2.10
Summa	156.59	151.65	4.94	149.77	148.73	1.04

För samtliga fem studieår är skillnaderna i poängproduktion små mellan kvinnor och män, men det finns en viss tendens till att kvinnorna presterar bättre och denna tendens märks både bland de betygs- och provantagna. Resultaten överensstämmer med en tidigare studie, som visar små men positiva skillnader till kvinnornas förmån inom såväl juristutbildningen som inom strängt taget samtliga andra högskoleutbildningar (Forneng 2002).

Under den period som undersökningen avser har den starka sociala snedrekryteringen till juristutbildningen mildrats, såtillvida att andelen från Socialgrupp I reducerats med mellan 5 och 10 procentenheter. I stället har främst Socialgrupp II men också i någon mån Socialgrupp III ökat. En anledning till den förändrade sociala sammansättningen kan vara att söktrycket minskat under perioden (Tabell 1), och att många ungdomar från speciellt Socialgrupp I valt än mer eftersökta utbildningar, t ex läkarprogrammet.

Att andelen juridikstuderande från Socialgrupp II och Socialgrupp III ökar måste anses som positivt ur ett jämlikhetsperspektiv och kommer att medföra

att sammansättningen av juristkåren bättre speglar den sociala sammansättningen hos hela befolkningen. Men har denna förändring haft några konsekvenser för studieresultaten? Lyckas studerande från lägre socialgrupper lika bra som de från Socialgrupp I?

För att svara på denna fråga har vi nu gjort en omarbetning av Tabell 12, så att socialgruppskillnaderna framhävs tydligare. Man ser då att den grupp som består av studerande från Socialgrupp II och Socialgrupp III tenderar att prestera bättre än de från Socialgrupp I, låt vara att skillnaderna ej är stora (Tabell 16). Härav kan man sluta sig till att förskjutningen i social bakgrund i varje fall inte medfört att studieprestationerna blivit svagare.

Tabell 16. Genomsnittlig poängproduktion de fem första läsåren för dem som påbörjat studierna 1993 till 1997. Materialet uppdelat efter antagningsgrund och socialgrupp.

Studieår	Betygsantagna			Provantagna		
	Gr II+III	Gr I	Diff	Gr II+III	Gr I	Diff
Första	32.78	33.83	- 1.05	32.96	31.98	0.98
Andra	34.57	34.31	0.26	32.19	33.00	- 0.81
Tredje	33.02	31.16	1.86	31.72	31.47	0.25
Fjärde	28.01	27.23	0.78	28.94	25.22	3.72
Femte	27.97	27.63	0.34	25.70	25.83	- 0.13
Summa	156.35	154.16	2.19	151.51	147.50	4.01

Har de funna resultaten någon praktisk betydelse?

I denna undersökning har vi funnit att de som antagits i betygsurvalet är mer framgångsrika i sina juridikstudier än de som antagits i provurvalet. De producerar fler poäng efter sitt första studieår och fortsätter med detta under hela studietiden. Resultaten är mycket stabila så till vida att de gäller för både män och kvinnor liksom studerande med olika social bakgrund. Enda undantaget är den lilla grupp av studerande som påbörjat studierna i 25-årsåldern eller senare.

Generellt gäller emellertid att differenserna i poängproduktion är relativt små mellan dem som antagits i de två urvalsgrupperna. Om vi ser till samtliga undersökningsdeltagare, finns det en skillnad till de betygsantagnas fördel som uppgår till drygt en poäng efter det första studieåret. Då utbildningen enligt studieplanen bör ha avslutats har den vuxit till sex poäng. Är denna skillnad av någon praktisk betydelse?

Sett ur utbildningsanordnarnas synvinkel innebär skillnaden en ekonomisk förlust, eftersom medelstilledningen till viss del baseras på antalet poäng som de studerande producerar. För budgetåret 2003 erhöll juridikinstitutionerna

en ersättning på 16 309 kronor per helårsprestation och student eller drygt 400 kronor per poäng. Sex poäng motsvarar därför cirka 2 500 kronor. För varje studerande som antas i provurvalet i stället för i betygsurvalet förlorar således institutionerna detta belopp. Härtill kommer att de även gör en viss förlust genom att studieavbrotten är något högre bland de provantagna. Man erhåller nämligen 16 555 kronor för varje studerande som årligen registrerar sig. (Uppgifterna om beloppens storlek är hämtade från Utbildningsdepartementet, 2002.)

Ur de studerandes synvinkel innebär den funna skillnaden, att de som antas i provurvalet får längre studietider och därmed ökade studiekostnader. Differensen på sex poäng efter fem år kan möjligen synas blygsam, men ser man till andelen som avlägger examen, kan man konstatera att den har en icke oväsentlig betydelse. Bland dem som antagits i betygsurvalet är det 47 procent som når sin examen inom fem år jämfört med 36 procent i provurvalet. Vi vill därför hävda att de funna skillnaderna i varje fall har en viss ekonomisk betydelse för såväl de institutioner som ger utbildningen som för de individer som utbildas. I vilken utsträckning som ekonomiska liksom eventuellt övriga konsekvenser är av den dignitet, att de bör föranleda förändringar av antagningssystemet, vill vi återkomma till, efter det att vi gjort jämförelser med vissa andra högskoleutbildningar.

Jämförelser mellan juristutbildningen och vissa andra högskoleutbildningar

I några tidigare studier inom VALUTA-projektet har man granskat studieframgången inom läkarutbildningen (Cliffordson & Askling 2006), socio-nomutbildningen (Löfgren & Törnkvist 2004a), ekonomutbildningen (Löfgren & Törnkvist 2004b) samt civilingenjörsutbildningen (Svensson 2004). Hur många poäng som de betygs- respektive provantagna presterat efter sitt första studieår inom dessa utbildningar redovisas i Tabell 17. I denna har vi även lagt in resultaten för dem som påbörjat studier vid juristutbildningen.

Tabell 17. Genomsnittlig poängproduktion under första studieåret bland de betygs- resp. provantagna inom fem olika högskoleutbildningar.

<i>Utbildning</i>	<i>Betyg ant</i>	<i>Prov ant</i>	<i>Differens</i>
Socionom	36.70	36.20	0.50
Läkare	36.56	34.72	1.84
Jurist	33.20	31.76	1.44
Ekonom	31.26	28.54	2.72
Civilingenjör	29.37	25.15	4.22

Inte inom någon av de fem utbildningar når man upp till 40 poäng efter ett års studier. Nära denna gräns ligger dock socionom- och läkarutbildningarna, medan civilingenjörsutbildningen ligger lägst och juristutbildningen intar en mellanställning. Orsakerna till skillnaderna i poängproduktion har vi ingen möjlighet att analysera i denna undersökning, men de bör definitivt föranleda en särskild utredning.

I detta sammanhang ska vi koncentrera oss på den sista kolumnen i Tabell 17, som visar differenserna mellan de betygs- och provantagna. Resultatbilden är enhetlig såtillvida att de förstnämnda genomgående uppvisar bättre studieresultat. Vi kan också konstatera att differensen inom juristutbildningen är förhållandevis liten, särskilt i jämförelse med civilingenjörsutbildningen. Tilläggas kan att differensen mellan de båda utbildningarna växer, om man ser till resultaten efter fem studieår. Här är den för juristerna 6 poäng (Tabell 10) medan den för civilingenjörerna uppgår till över 14 poäng (Svensson 2004 s 31). Till detta kommer att skillnaden i studieavbrott är avsevärt större bland de senare.

Varför blir skillnaden i studieframgång så mycket större mellan de betygs- och provantagna inom civilingenjörsutbildningen? Vi vill peka på två huvudorsaker:

För att få tillträde till civilingenjörsutbildningen måste man ha särskilda förkunskaper i matematik, kemi och fysik och strängt taget samtliga kommer från gymnasieskolans naturvetenskapliga program eller motsvarande. Under de inledande åren vid högskolan har de tre ämnena en central plats och goda kunskaper i dessa blir därför avgörande för framgången. Juristutbildningen har däremot en mer heterogen rekrytering och det är svårare att peka på specifika gymnasiekunskaper som är av särskild vikt för hur man lyckas i högskolan.

I högskoleprovet dominerar deltest med ett verbalt innehåll och eftersom språkliga färdigheter måste anses ha något större betydelse för jurister, bör provet vara mer lämpat för att förutsäga studieframgången inom jurist- än civilingenjörsutbildningen.

Det förda resonemanget stöds av resultat publicerade av Svensson, Gustafsson och Reuterberg (2001). Dessa sammanfattas i Tabell 18. Som väntat uppvisar gymnasiebetygen starkare samband med studieframgången inom båda högskoleutbildningarna. Betygens samband är dock klart högre inom civilingenjörsutbildningen än inom juristutbildningen, medan motsatsen gäller för resultaten på högskoleprovet. Särskilt märks den senare tendensen för korrelationerna med resultatet på det prov där man lyckats bäst, det resultat som används vid ansökningen.

Tabell 18. Korrelationer mellan poäng efter första studieåret och olika antagningsmått inom civilingenjörs- resp. juristutbildningen.

<i>Antagningsmått</i>	<i>Civilingenjörsutbildning</i>	<i>Juristutbildning</i>
Gymnasiebetyg	0.42	0.33
Första högskoleprov	0.16	0.20
Bästa högskoleprov	0.12	0.25

AVSLUTANDE SYNPUNKTER

Man kan konstatera att de som antagits i betygsurvalet i allmänhet är mer framgångsrika än de som antagits i provurvalet inom såväl juristutbildningen som ett antal andra högskoleutbildningar. Skillnaderna i studief framgång varierar dock påtagligt från en utbildning till en annan. Att anta en större andel av de sökande med hjälp av gymnasiebetygen till civilingenjörsutbildningen skulle således medföra betydande ekonomiska vinster för institutonen och ge upphov till avsevärt färre studiemisslyckanden, något som i detalj redovisats av Svensson (2004). Däremot skulle ett ökat intag från betygsurvalet inte medföra lika stora fördelar vad gäller juristutbildningen.

Ett intressant resultat gäller dem som påbörjat studierna i juridik vid 25 års ålder eller senare. För dessa tenderar de som antagits i provurvalet att prestera bättre. Antalet så kallade vuxenstuderande är emellertid relativt få i denna undersökning, varför man inte vågar låta detta resultat ligga till grund för ändringar av antagningsreglerna. Vi rekommenderar dock att man väljer ut en större grupp av vuxenstuderande och ser om de funna tendenserna står sig. Om så är fallet, borde man anta en större andel av denna kategori i provurvalet, samtidigt som fler ungdomsstuderande kunde antas i betygsurvalet. För att verkligen effektivisera intagningen till juristutbildningen bör man emellertid införa ett stegvis antagningsförfarande av den typ som nu förekommer inom läkarutbildningen och som där gett mycket positiva resultat (Cliffordson & Askling 2005). En stegvis antagning till juristutbildningen skulle kunna göras i följande etapper:

I första urvalssteget används som hittills gymnasiebetyg och högskoleprov, möjligen med den ändringen att proportionen som utväljs i vardera urvalet varierar mellan ungdoms- och vuxenstuderande.

En viss andel går vidare till nästa etapp, där det bjuds ett prov som är speciellt utformat med tanke på juristutbildningen, ett domänprov av den typ som skisseras i den nyligen framlagda tillträdesutredningen (SOU 2004 s 254).

Sedan kan man eventuellt tänka sig ett tredje steg, där man använder sig av mer tidskrävande förfaranden, till exempel intervjuer.

Avslutningsvis bör det påpekas att ett stegvis urval givetvis kommer att kräva mer tid och pengar än det nuvarande systemet (se Högskoleverket 2002 s 23). Frågan är dock om inte de effektivitetsvinster man skulle kunna uppnå väl motiverar de ökade kostnaderna.

LITTERATUR

- Brandell, L. & Kim, L. 2000: *Privilegium eller rättighet – en ESO-rapport om antagningen till högskolan*. (Ds 2000:24) Regeringskansliet: Finansdepartementet.
- Cliffordson, C. & Askling, B. 2006: Effects of different grounds for admission on recruitment and achievement in medical education. *Scandinavian Journal of Educational Research*.
- Erikson, R. & Jonsson, J. 1993: Ursprung och utbildning. Social snedrekrytering till högre studier. (SOU 1993:85) Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Forneng, S. 2002: *Studieresultat och bakgrund*. (PM från Högskoleverket, 2002 11 18) Stockholm: Högskoleverket.
- Gustafsson, J-E. 2000: *Validering av den högre utbildningens antagningssystem*. (Ansökan, 2000 06 06) Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.
- Henriksson, W. & Wolming, S. 1998: Academic performance in four study programmes: a comparison of students admitted on the basis of GPA and SweSAT scores, with and without credits for work experience. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 42(2), 135–150.
- Henrysson, S., Kriström, M. & Lexelius, A. 1985: *Meritvärdering och studieprognos. Några undersökningar av antagningssystemets effekter*. (Arbetsrapporter från pedagogiska institutionen, Nr 21) Umeå: Umeå universitet, Pedagogiska institutionen.
- Högskoleverket, 2000: *Rätt juristutbildning? Utvärdering av juristutbildningar*. (Högskoleverkets rapportserie 2002:1 R) Stockholm: Högskoleverket.
- Högskoleverket, 2002: *Högskoleprovet. Effekter på antagningen av uppdelning i verbal och kvantitativ del*. (Högskoleverkets rapportserie 2002:25 R) Stockholm: Högskoleverket.
- Löfgren, K. & Törnkvist, B. 2004a: *Jämförelser mellan studerande i olika antagningsgrupper som har registrerats på socionomprogrammet*. (Pm nr 191) Umeå: Umeå universitet, Enheten för pedagogiska mätningar.
- Löfgren, K. & Törnkvist, B. 2004b: *Jämförelser mellan studerande i olika antagningsgrupper som har registrerats på ekonomprogrammet*. (Pm nr 198) Umeå: Umeå universitet, Enheten för pedagogiska mätningar.
- Reuterberg, S-E. 2001: *Vilken betydelse har utländsk bakgrund för resultatet på högskoleprovet?* (Högskoleverkets rapportserie 2001:3 R) Stockholm: Högskoleverket.
- SCB, 1975: *Högskolestatistik I. Nyinskrivna, närvarande och examinerade vid universitet och högskolor 1962/63–1971/72*. (Promemorior från SCB 1975:2) Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- SCB, 2003a: *Universitet och högskolor. Genomströmning och resultat i högskolans grundutbildning t.o.m. 2001/02*. (Statistiska meddelanden. UF 20 SM 0302) Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- SCB, 2003b: *Universitet och högskolor. Studenter och examina i grundutbildning 2001/02*. (Statistiska meddelanden. UF 20 SM 0301) Stockholm: Statistiska centralbyrån.

- SCB. 2004: *Utbildning och arbete. Tillskott och rekryteringsbehov för olika utbildningsgrupper till 2010. Information om utbildning och arbetsmarknad*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- SOU 1985:57. *Tillträde till högskolan. Betänkande av tillträdesutredningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SOU 1995:71. *Behörighet och urval. Förslag till nya regler för antagning till universitet och högskolor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SOU 2000:47. *Mångfald i högskolan. Reflektioner och förslag om social och etnisk mångfald i högskolan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SOU 2004:29. *Tre vägar till den öppna högskolan. Betänkande av tillträdesutredningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Svensson, A. 2004: Gymnasiebetyg eller högskoleprov som urvalsinstrument? *Pedagogisk forskning i Sverige*, 9(1), 15–36.
- Svensson, A., Gustafsson, J-G. & Reuterberg, S-E. 2001: *Högskoleprovets prognosvärde. Samband mellan provresultat och framgång första året vid civilingenjör-, jurist- och grundskolläraryrkesutbildningarna*. (Högskoleverkets rapportserie 2001:19 R) Stockholm: Högskoleverket.
- Utbildningsdepartementet, 2002: *Regleringsbrevet för budgetåret 2003 avseende gemensamma bestämmelser för universitet och högskolor m.m.* (U2002/4735/DK) Stockholm: Utbildningsdepartementet.